

University of Groningen

Students with (suspicion of) IG+ASD

Veltmeijer, Agnes Elisabeth Johanna

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2016

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Veltmeijer, A. E. J. (2016). *Students with (suspicion of) IG+ASD: A study aimed at understanding the phenomenon of Intellectual Giftedness in co-occurrence with Autism Spectrum Disorder in relation to (needs-based) assessment*. Rijksuniversiteit Groningen.

Copyright

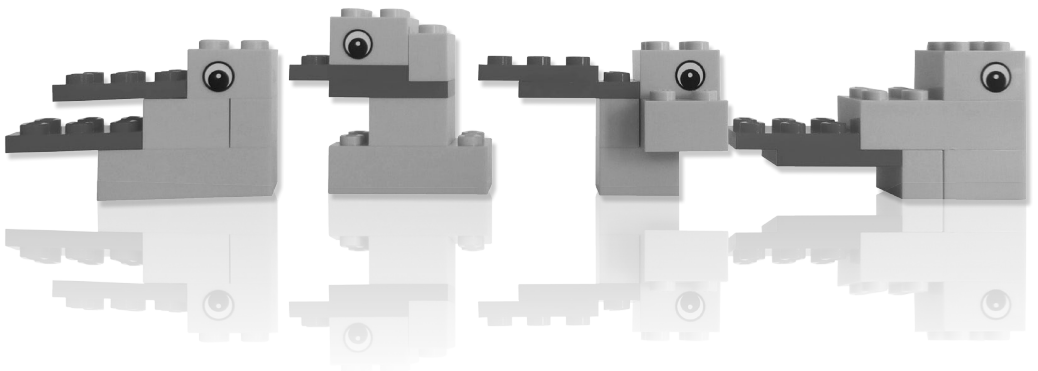
Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Samenvatting

De centrale doelstelling van dit proefschrift was de exploratie van het fenomeen Intellectuele Hoogbegaafdheid in combinatie met een Autisme Spectrum Stoornis (IHB+ASS), in relatie tot de psycho-educatieve diagnostische praktijk, met name met betrekking tot het verschil tussen Classificatiegerichte en Handelingsgerichte diagnostiek. De theoretische gedeelten in hoofdstuk 2 en 3 zijn gericht op mogelijke karakteristieke eigenschappen van IHB+ASS, als ook op hoe leerlingen met (het vermoeden van) IHB+ASS zouden kunnen worden onderzocht in psycho-educatieve praktijksituaties. Dit resulteerde in de ontwikkeling van de Sterkte en Zwakte Heuristiek (*S&Z Heuristiek*). Vervolgens zijn de twee empirische studies in de hoofdstukken 4 en 5 gericht op hoe diagnostische onderzoeken in de psycho-educatieve praktijksituaties in Nederland werden uitgevoerd, of ze in overeenstemming waren met de principes van de *S&Z Heuristiek*, en of optimalisatie van diagnostische trajecten in de praktijk noodzakelijk leek.

In hoofdstuk 2 werd de stand van zaken betreffende het fenomeen IHB+ASS onderzocht door middel van een systematische literatuurstudie van publicaties in internationale peer-reviewed wetenschappelijke tijdschriften. De publicaties werden vergeleken wat betreft definities, identificatie criteria, onderzoekskwesties en (mogelijke overeenkomstige, onderscheidende of camouflerende) kenmerken van IHB+ASS. Na een uitgebreide analyse van mogelijke IHB+ASS kenmerken, ontvouwde zich een lichte trend dat persoonlijke kenmerken uit de volgende clusters redelijk regelmatig aanwezig kunnen zijn bij individuen met IHB+ASS: onregelmatigheden in ontwikkeling, superieure non-verbale vaardigheden, sociale kwesties, verbale / taalkwesties, kwesties betreffende executieve functies, geheugen kwesties en overgevoeligheid. Verder konden diagnostische suggesties grofweg worden onderverdeeld in twee soorten: Classificatiegerichte suggesties, gericht op het onderscheid tussen IHB en ASS en/of de identificatie van IHB+ASS, en Handelingsgerichte suggesties, waarbij het diagnostische proces niet primair gericht is op het al of niet 'labelen', maar eerder op aanbevelingen voor educatieve en/of psychologische interventies. Deze literatuurstudie openbaarde het gebrek aan een theoretisch onderbouwde conceptualisering van IHB+ASS en bijbehorende diagnostische vraagstukken.

In hoofdstuk 3 werd de volgende vraag gesteld: Hoe kunnen de klinische en psycho-educatieve theorie en praktijk, wat betreft diagnostiek en interventie indicaties van leerlingen met (kenmerken van) IHB+ASS, op elkaar worden afgestemd zodanig dat bias (d.w.z. preoccupatie en/of eenzijdigheid) in diagnostisch onderzoek afneemt en een grondige verbinding tussen onderzoek en interventie indicaties kan worden gerealiseerd? Dit resulteerde in het ontwerp van een prototype van de Sterktes en Zwaktes Heuristiek, de *S&Z Heuristiek*, die gebouwd is op drie theoretische fundamenten: 1. De (clusters van) kenmerken die het meest opvielen in de literatuur studie (hoofdstuk 2) dienen als

dimensies die uitgebreid kunnen worden onderzocht. Diagnostisch onderzoek vertrekt als zodanig vanuit mogelijke kenmerken van IHB+ASS, in plaats van IHB-kenmerken los van ASS-kenmerken, zoals tot dan gebruikelijk leek. 2. Bias in diagnostiek kan verminderen als de onderzoeken primair gericht zijn op het identificeren van individuele Sterkte en Zwakte (S&Z) profielen binnen de onder punt 1 genoemde dimensies, en vervolgens indien nog noodzakelijk, op het identificeren van labels als IHB, ASS of IHB+ASS. Dit is tegengesteld aan de huidige psycho-educatieve praktijk, waarin labels vooraf gaan aan en bepalend zijn voor de interventie indicaties. 3. Eenzijdige interventie indicaties kunnen afnemen als de uitkomsten van diagnostisch onderzoek, dat wil zeggen de individuele S&Zs, per dimensie worden *vertaald* naar Speciale Psycho-Educatieve Needs (SPENs). ‘Needs’ wil zeggen ‘behoefsten’, en ‘Speciale’ duidt hier op ‘afgestemd op de individuele leerling’. Deze SPENs kunnen onderling conflicterend zijn en tot tegenstrijdige interventie indicaties leiden, vanwege de mogelijk grote verschillen tussen Sterktes (Ss) en Zwaktes (Zs) van individuele leerlingen. Deze tegenstrijdigheden moeten niet worden genegeerd, of eenzijdig geïnterpreteerd, maar op creatieve wijze geïntegreerd worden in een individueel psycho-educatief (be)handelingsplan.

In hoofdstuk 4 is een begin gemaakt met het validatie proces van de *S&Z Heuristiek*. De onderzoeksvraag werd of diagnostici in diverse psycho-educatieve organisaties en praktijken hun diagnostische processen, bij IHB leerlingen met en zonder kenmerken van ASS, vorm geven op een systematische en niet op bias gebaseerde dimensionele handelingsgerichte wijze, conform de basisprincipes van de *S&Z Heuristiek*. In totaal werden 36 diagnostiek dossiers bestudeerd in diverse psycho-educatieve organisaties. Het bleek dat in de intake fase en onderzoek fase van diagnostische procedures, gedragskenmerken uit het ASS-cluster *Inadequate wederkerige sociale interacties* tamelijk vaak aanwezig waren. De continue lijn van deze dimensie werd echter genegeerd in een vrij groot aantal dossiers, wat niet in lijn is met de systematische dimensionele principes van de *S&Z Heuristiek*. Bovendien werden de aan- of afwezigheid van kenmerken uit andere ASS-clusters niet genoemd als kenmerken uit voornoemd sociale interactie cluster aanwezig waren. Dit wijst er op dat signalen van ASS kenmerken onder deze IHB leerlingen mogelijk gemist kunnen zijn. Bovendien ontbrak in een vrij groot gedeelte van de dossiers de systematische continue vertaling van algemene relevante gegevens van intake fase via onderzoek fase naar indicatie fase. Dit alles wees op een trend dat een vrij groot aantal diagnostische onderzoeken van IHB leerlingen met en zonder kenmerken van ASS mogelijk niet gedaan was op een systematische dimensionele handelingsgerichte manier conform de basis principes van de *S&Z Heuristiek*. Omdat in deze analyse niet gespecificeerd werd hoe deze mogelijke bias en onsystematische werkwijzen er concreet uitzagen, is besloten het validatie proces voort te zetten door middel van diepte analyses van een beperkt aantal dossiers.

In hoofdstuk 5 staat de diepte analyse beschreven van drie diagnostiek dossiers (uit de aanvankelijke steekproef van 36 dossiers) van IHB leerlingen waarbij in de intake fase signalen aanwezig waren van kenmerken uit de ASS cluster *Inadequate wederkerige sociale interacties*. In deze drie dossiers werd gezocht naar de aanwezigheid van: 1. Bias, dat wil zeggen eenzijdigheid in keuzes en vertalingen van Ss en Zs; 2. Systematiek, dat betreft de dimensionele manier van denken en verantwoorden vanaf de intake fase tot in de advies fase van een diagnostisch proces. De diepte analyse was specifiek gericht op de twee vertaalmomenten in respectievelijk de strategie fase en de indicatie fase, aangezien die cruciaal lijken te zijn voor potentiële bias en gebrek aan systematiek. Hier kwam uit dat in twee van de drie dossiers bias en gebrek aan systematiek een aanvang leken te hebben aan het begin van de diagnostische processen, in de strategie fase. Dit betekent dat in zo'n diagnostisch proces een leidende systematiek ontbreekt, wat leek te resulteren in willekeurig gekozen onderzoeksinstrumenten, eenzijdige interpretaties van onderzoeksgegevens, en hapsnap geadviseerde interventies.

Tot dusver kan worden geconcludeerd dat een aanzienlijk aantal diagnostische processen in onze steekproef niet consistent was met de theoretische principes betreffende systematiek en reductie van bias. In de hoofdstukken 4 en 5 kwam naar voren dat het gebruik van de *S&Z Heuristiek* de diagnostici behoed zou kunnen hebben voor de bias en het gebrek aan systematiek in de vertaalslagen in de strategie fase en de indicatie fase van de diagnostische processen. De suggestie is gegeven dat de *S&Z Heuristiek* het systematische denkproces van diagnostici zou kunnen helpen bevorderen en bias zou kunnen helpen verminderen.

In hoofdstuk 6 staan de samengevatte en algemene conclusies, alsmede enige reflecties en implicaties voor toekomstig onderzoek.

De algemene conclusie was dat er geen empirisch gefundeerde theoretische conceptualisering lijkt te zijn van het fenomeen IHB+ASS als een uniform geheel, anders dan dat het een co-existentie is van gedragskenmerken van IHB naast die van ASS. Bovendien werden geen harde bewijzen gevonden voor het bestaan van het camouflerende effect van IHB kenmerken en ASS kenmerken. Geleidelijk aan ontstond het inzicht dat het fenomeen IHB+ASS als zodanig wellicht geen uniforme definitie nodig zou hebben, en evenmin precies gedefinieerde identificatie criteria, zo lang diagnostische processen van leerlingen met (het vermoeden van) IHB+ASS niet primair gericht zouden zijn op duale en differentiële categoriale diagnoses, maar veel meer op Speciale Psycho-Educatieve Needs (SPENs). In dat geval zou de essentie van het fenomeen IHB+ASS niet de categorie IHB+ASS omvatten, maar veeleer het construct '(vermoeden van) IHB+ASS'. Dit construct staat open voor handelingsgerichte diagnostiek vanwege de onderverdeling in (neuro)cognitieve, didactische en sociaal-emotionele dimensies. Deze

dimensies zouden ten grondslag kunnen liggen aan het (problematische) leer- en sociale gedrag van individuele studenten met (het vermoeden van) IHB+ASS, of deze kunnen verklaren. Bovendien impliceert het op deze wijze het bestaan van een ‘grijs gebied’ tussen IHB met en zonder ASS. Op deze manier is (de mogelijkheid van) individuen met gecamoufleerde IHB en/of ASS kenmerken niet a priori uitgesloten.

De *S&Z Heuristiek* zou van dienst kunnen zijn bij het exploreren van het fenomeen Camouflage via theoretische studies en het opsporen en reduceren van camouflage in de psycho-educatieve praktijk, omdat het oplossingen zou kunnen bieden voor de drie centrale condities die gerelateerd zijn aan camouflage. Deze zijn: 1. Het bestaan van overeenkomstige kenmerken van IG, ASS en IHB+ASS, zoals ‘absorberende interesses’, ‘voorlijke taalontwikkeling’ of ‘interactieproblemen met leeftijdsgenoten’. 2. Kenmerken van IHB en ASS kunnen elkaar wederzijds modificeren, dat wil zeggen dat Zwaktes de Sterktes kunnen maskeren of versterken en vice versa. 3. Eenzijdige training en ervaring van professionals, zoals leraren of diagnostici.

De *S&Z Heuristiek* kan ingezet worden in toekomstig wetenschappelijk onderzoek om de volgende zaken te bestuderen: Mogelijke subgroepen van IHB leerlingen zoals die met gecamoufleerde eigenschappen; de exploratie van effectieve interventies in de psycho-educatieve diagnostische praktijk; studies betreffende Twice Exceptionalities (d.w.z. dubbel-bijzondere leerlingen); en verdere validatie studies van de *S&Z Heuristiek* zelf. Een praktijk vriendelijke versie van de *S&Z Heuristiek* lijkt gewenst, die dynamisch gebruikt kan worden en geïmplementeerd kan worden in de nascholing voor professionals. Een voorbeeld is gegeven in Appendix B.